

ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΣΤΕΠΤΩΝ ΚΑΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.

Είναι γνωστό πως λίγα πρόσωπα στη μακραίωνη πορεία της ανθρωπότητας τιμήθηκαν από την Ιστορία με τον τίτλο του Μεγάλου. Εξέχουσα ανάμεσά τους μορφή αποτελεί αναμφίβολα ο Μέγας Κωνσταντίνος. Κι αναδείχτηκε πραγματικά Μεγάλος, όχι μόνο σε έργα πολιτικής σύνεσης, οικονομικής διαχείρισης, διοικητικής μεταρρύθμισης, στρατιωτικής δεξιοτεχνίας, φρόνησης και ανδρείας, αλλά, με άριστο συνδυασμό, Μεγάλος και σε έργα μεγάλα, στερέωσης του μέχρι τότε χειμαζομένου Χριστιανισμού, ενίσχυσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αποκατάστασης της εσωτερικής της ενότητας, τιμής των αγίων Μαρτύρων, ανέγερσης ναών, σύγκλησης Συνόδων...

Και μαζί του ασφαλώς μεγαλύνεται η Αγία μητέρα του Ελένη, παιδαγωγός, και συμβοηθός, και συντελεστής στα θεία έργα, στη φιλανθρωπία, στην εύρεση του Τιμίου Σταυρού και ανάδειξη των Αγίων Τόπων, στη στήριξη των πιστών, στον εκχριστιανισμό των απίστων...

Πόσα άραγε δεν οφείλει σήμερα ο χριστιανικός κόσμος στη βασιλική τούτη δυάδα, την οποία, δίκαια και θεόπνευστα, η Εκκλησία μας κατέταξε στον χορό των Αγίων, απονέμοντάς τους επάξια και τον τίτλο των ισαποστόλων;

Αλλά και σύμφωνα με παλαιά βυζαντινή παράδοση, για την οποία θα μιλήσουμε στη συνέχεια, η ιστορική πορεία της μεγαλονήσου μας Κύπρου σηματοδοτήθηκε ανεξίτηλα από την εδώ παρουσία της βασιλομήτορος Ελένης, κατά την επιστροφή της από τους Αγίους Τόπους, όπου, ως γνωστό, είχε σταλεί απ' τον Μέγαλο βλαστό της κατά θεία υπόδειξη. Η ίδια παράδοση αποδίδει στην Αγία Ελένη, και άρα έμμεσα και στον υιό της, την ίδρυση της καθ' ημάς Μονής του Τιμίου Σταυρού, την οποία τότε

προικοδότησε με τα άγια Σύμβολα του Δεσποτικού Πάθους (τεμάχιο του Τιμίου Ξύλου, ένα από τους αγίους Ήλους και τον Σταυρό του Καλού Ληστού).

Είναι για τους λόγους αυτούς, που η Μονή μας, αποτίουσα χρέος υϊκό και φιλάγιο στους Αγίους της Κτήτορες, οδηγήθηκε στην απόφαση να εκδώσει τον παρόντα Βίο τους. Ένα Βίο σε συνοπτική βεβαίως μορφή, για την ωφέλεια των εν Κυρίω αδελφών μας. Μα κι ένας λόγος παραπάνω: Η από καιρού επιχειρουμένη συστηματική αλλοίωση και παραποίηση του προσώπου και του έργου του Μεγάλου Κωνσταντίνου, τόσο από ορθολογιστές ιστορικούς, όσο και από αιρετικές ομάδες, αλλά και από έργα φθηνής φιλολογικής παραγωγής, με οπωσδήποτε υστερόβουλες αντιχριστιανικές ή καιαντορθόδοξες διαθέσεις.

Στον Βίο αυτό επισυνάπτεται η παλαιότερη έκδοσή μας, «Το Σημείο του Σταυρού», του ιερού Σημείου, που στάθηκε η έμπνευση, ενίσχυση και παρηγορία των Αγίων τούτων, που τόσο άμεσα συνδέθηκε μαζί τους και στήριξε την άνωθεν δεδομένη σ' αυτούς βασιλική εξουσία, το Σημείο, που αποτελεί το καύχημα και τη δόξα όλων των απ' αιώνος πιστών.

Γέννηση και καταγωγή των Αγίων.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος, ο ενδοξότατος πρώτος χριστιανός αυτοκράτορας, ο ιδρυτής της βασιλεύουσας Κωνσταντινούπολης, γεννήθηκε στην πόλη Ναϊσό, τη σημερινή Νίσα της κεντρικής Σερβίας, γύρω στο έτος 275.

Πατέρας του ήταν ο ελληνοϊλλυρικής καταγωγής Κωνστάντιος ο Χλωρός, αξιωματούχος τότε του ρωμαϊκού κράτους, ο οποίος κατόπιν, όπως θα δούμε, ανακηρύχθηκε Καίσαρας και Αύγουστος των δυτικών επαρχιών.

Μητέρα του υπήρξε η πολύ ευσεβής και ενάρετη Ελένη, που γεννήθηκε στην πόλη Δρέπανο της Βιθυνίας (Μικράς Ασίας) περί το έτος 247, από πατέρα ξενοδόχο. Την πόλη αυτή ο Μ. Κωνσταντίνος μετονόμασε αργότερα Ελενόπολη, προς τιμή της μητέρας του.

Ο Κωνστάντιος νυμφεύθηκε την Ελένη γύρω στο 273. Ο Μέγας Κωνσταντίνος υπήρξε ο πρωτότοκος από τα παιδιά που απέκτησαν.

Η τότε κατάσταση του κράτους.

Την εποχή εκείνη της γέννησης του Κωνσταντίνου η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία είχε περιέλθει σε χαώδη κατάσταση. Οι βασιλείς, ο ένας

μετά τον άλλο, φονεύονταν, και ανερχόταν ο εκάστοτε επικρατέστερος στον θρόνο. Το 284, μετά τη δολοφονία του Νουμεριανού, ανακηρύχθηκε στη Χαλκηδόνα ως νέος αυτοκράτορας ο Διοκλητιανός, που καταγόταν από τη Δαλματία, και έγινε αργότερα μεγάλος διώκτης των χριστιανών. Βασίλευσε για 21 έτη (μέχρι το 305), δύο όμως έτη μετά (286) διαίρεσε το Ρωμαϊκό κράτος σε δύο τμήματα, το Ανατολικό ή Ιλλυρικό και το Δυτικό τμήμα. Το Ανατολικό τμήμα περιλάμβανε την Ελλάδα, τη Μικρά Ασία και την Αίγυπτο, και είχε πρωτεύουσα τη Νικομήδεια, όπου εγκαταστάθηκε ο ίδιος και απ' όπου διεύθυνε την όλη αυτοκρατορία. Στο Δυτικό τμήμα, που περιλάμβανε την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία, τη Βρετανία και τη Βόρεια Αφρική, με έδρα τα Μεδιόλανα (Μιλάνο της Ιταλίας) εγκατέστησε αυτοκράτορα τον έμπιστο φίλο του Μαξιμιανό τον Ερκούλιο (Ηρακλή).

Προχωρώντας στη διοικητική μεταρρύθμισή του ο Διοκλητιανός, το 293 διόρισε άλλους δύο βοηθούς στην ενάσκηση της εξουσίας, τους οποίους ονόμασε Καίσαρες, ενώ ο ίδιος και ο Μαξιμιανός διατήρησαν τον τίτλο του Αυγούστου (Σεβαστού). Οι Καίσαρες θα ήσαν συμβασιλείς, βοηθοί και διάδοχοι των Αυγούστων. Στην Ανατολή ο Διοκλητιανός προσέλαβε ως Καίσαρα τον γαμβρό του Γαλέριο, ενώ στη Δύση όρισε τον Κωνσταντίο Α' τον Χλωρό, υπό την εξουσία του Μαξιμιανού.

Ο Κωνσταντίος με την ανακήρυξή του σε Καίσαρα (το 293) αναγκάστηκε να διαζευχθεί την Ελένη, λόγω της ταπεινής καταγωγής της, την οποία η ρωμαϊκή νομοθεσία θεωρούσε ασυμβίβαστη για την άνοδο σε υψηλά αξιώματα του κράτους. Η Ελένη έδειξε απόλυτη κατανόηση στο δίλημμα του Κωνσταντίου, ο οποίος υποχρεώθηκε να νυμφευθεί τη θετή θυγατέρα του Αυγούστου της Δύσης Μαξιμιανού Θεοδώρα. Αποσύρθηκε τότε η Ελένη από τον δημόσιο βίο και επιδόθηκε σε ποικίλα έργα φιλανθρωπίας, είχε δε τη συμπαράσταση του υιού της Κωνσταντίνου σε όλους τους σταθμούς της εξέλιξής του (Καίσαρ, Αύγουστος, Αυτοκράτορας). Αλλά στο έργο της Ελένης θα επανέλθουμε αργότερα.

Ο Κωνσταντίνος όμηρος στους Διοκλητιανό και Γαλέριο. Ο Θεός τον διασώζει

Τότε (293) ο Διοκλητιανός, για περισσότερη ακόμη ασφάλειά του, κράτησε όμηρο κοντά του τον Κωνσταντίνο, ως εγγυητή της πιστότητας του πατέρα του. Στην αυτοκρατορική αυλή της Ανατολής παρέμεινε ο Κωνσταντίνος μέχρι και που βασίλευσε ο Γαλέριος (έτος 305),

συναναστρεφόμενος με ασεβείς και τυράννους. Δεν εξομοιώθηκε όμως στα ήθη και τις πράξεις με αυτούς, γιατί η αγία του μητέρα Ελένη φρόντισε να του δώσει ορθή ανατροφή. Κατ' αυτό το διάστημα είχε την ευχέρεια να μαθητεύσει σε πολύ αξιόλογους διδασκάλους. Παράλληλα εντάχθηκε στις τάξεις του ρωμαϊκού στρατού και έλαβε μέρος σε εκστρατείες με το υψηλό αξίωμα του τριβούνου.

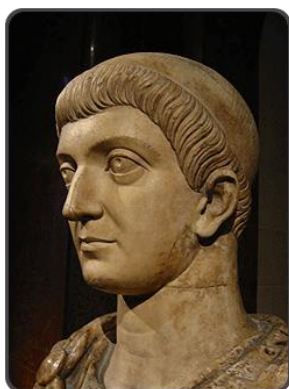
Ο νεαρός Κωνσταντίνος διακρινόταν για την ωραιότητα του σώματος, το εντυπωσιακό παράστημα, τη μεγάλη του δύναμη και τις φυσικές δεξιότητες, αλλά και τα έξοχα πνευματικά του χαρίσματα, τη σωφροσύνη, τη φρόνηση, τη σοφία και ευγένεια των τρόπων, που καθιστούσαν παντού αισθητή την παρουσία του.

Οι ειδωλολάτρες τύραννοι τον ζήλευαν τρομερά για τα ποικίλα του χαρίσματα, και σχεδίαζαν να τον θανατώσουν με τρόπο πονηρό και μυστικό. Ο Πανάγαθος όμως Θεός, που γνωρίζει τα μέλλοντα να συμβούν, διαφύλαξε αβλαβή τον Κωνσταντίνο από τις δολοπλοκίες και πανουργίες τους και, τελικά, εξολόθρευσε τους φθονερούς εχθρούς του.

Το έτος 305, κατόπιν συμφωνίας, οι δύο Αύγουστοι Διοκλητιανός και Μαξιμιανός παραιτήθηκαν από κοινού και αποσύρθηκαν από την εξουσία. Τότε στη θέση τους ανακηρύχθηκαν Αύγουστοι, στη Δύση μεν ο πατέρας του Κωνσταντίνου Κωνσταντίνος και στην Ανατολή ο γαμβρός του Διοκλητιανού Γαλέριος. Ο Κωνσταντίνος όμως κρατήθηκε στην αυλή του Γαλερίου, που φθονούσε τα εξαιρετα προτερήματά του, και προσπάθησε κι αυτός με δολιότητα να τον εξοντώσει. Με τη βοήθεια όμως του Κυρίου διέμεινε και πάλιν αβλαβής και, με έγκριση τελικά του Γαλερίου, αφού ο ίδιος ο Κωνσταντίνος το είχε ζητήσει, έσπευσε στα Τρέβηρα της Γαλατίας το ίδιο έτος (305) να συναντήσει τον ασθενή πατέρα του, που είχε αναλάβει εκστρατεία για τη Μεγάλη Βρεταννία.

Ο Κωνσταντίνος ανακηρύσσεται βασιλέας.

Μόλις ο Κωνσταντίνος είδε τον υιό του, χάρηκε υπερβολικά, γιατί τον δέχθηκε στην πιο κατάλληλη στιγμή, αφού επιθυμούσε να τον αφήσει διάδοχο του θρόνου του. Και είχε μεν ο Κωνσταντίνος άλλους τρεις υιούς από τη σύζυγό του Θεοδώρα, αλλ' ο Κωνσταντίνος κέρδισε αμέσως την πλήρη εμπιστοσύνη του πατέρα του, καθώς και τον θαυμασμό του στρατού, για τα έξοχα διοικητικά και στρατηγικά του προσόντα. Για τούτο και πριν αποθάνει, διόρισε τον Κωνσταντίνο βασιλέα. Έτσι ο

Θάνατος του Κωνσταντίου στις 7 Ιουλίου του 306 στην πόλη Εβόρακο (Υόρκη) της Βρεταννίας δεν δημιουργήσε προβλήματα διαδοχής, γιατί ο στρατός με ενθουσιώδεις εκδηλώσεις ανακήρυξε ως διάδοχό του τον Κωνσταντίνο, ο οποίος νυμφεύθηκε τη Μινερβίνα, απ' την οποία απέκτησε υιό τον Κρίσπο. Ο Κωνσταντίνος λοιπόν στέφθηκε Καίσαρας στις 24 Ιουλίου του 306.

Εδώ πρέπει να τονίσουμε και τις αρετές του Κωνσταντίου. Αυτός, αν και δεν ήταν χριστιανός, αγαπούσε όμως και τιμούσε πολύ τους χριστιανούς. Και ήταν ο μόνος ηγεμόνας, που δεν άσκησε διωγμούς στις επαρχίες που εξουσίαζε, όταν οι άλλοι τρεις (Διοκλητιανός, Γαλέριος και Μαξιμιανός) είχαν κινήσει τους γνωστούς μεγάλους διωγμούς, κατά τους οποίους αναδείχτηκαν πλήθη Μαρτύρων. Και όχι μόνο αυτό, αλλά τίμησε τους πιστούς χριστιανούς της αυλής του με υψηλά αξιώματα. Ήταν ακόμη πολύ ελεήμονας και φιλάνθρωπος, γιατί ποτέ δεν θησαύρισε χρυσάφι ή ασήμι πέρα από τις ανάγκες που είχε, και βοηθούσε πάντοτε τους πτωχούς. Και ο σεπτός υιός του κληρονόμησε τις πατρικές αυτές αρετές, επαυξάνοντάς τες.

Στο διάστημα αυτό ο Διοκλητιανός είχε ορίσει Καίσαρα της Ανατολής τον Μαξιμίνο Δαΐα, ενώ στη Δύση τον στρατηγό Σεβήρο, που έστειλε στη Ρώμη. Αυτός, με τον θάνατο του Κωνσταντίου του Χλωρού, ανακηρύχθηκε αυτοκράτορας στη Δύση. Τότε όμως ο υιός του παραιτηθέντος αυτοκράτορος Μαξιμιανού, ο Μαξέντιος, που ήταν και γαμβρός του Γαλερίου, ανάγκασε τον πατέρα του να επανέλθει στον θρόνο, και οι δύο κατανίκησαν στη συνέχεια τον Σεβήρο, τον φόνευσαν και ανακηρύχθηκαν αυτοί αυτοκράτορες στη Ρώμη (28.10.306). Κατόπιν συνήψαν συμμαχία με τον Κωνσταντίνο, ο οποίος και διαζεύχθηκε την πρώτη σύζυγό του Μινερβίνα, νυμφεύθηκε δε με την κόρη του Μαξιμιανού και αδελφή του Μαξεντίου Φάυστα (31 Μαρτίου 307), νέα περίφημη για την ομορφιά της, αλλά πονηρή και κακότροπη, όμοια στον χαρακτήρα με τον πατέρα της.

Θάνατος των Μαξιμιανού και Γαλερίου.

Αποκαταστάθηκε τότε προσωρινά η ειρήνη στα πολιτικά πράγματα της αυτοκρατορίας, κι ο Κωνσταντίνος εγκατέστησε την έδρα του στην πόλη Αρελάτη της νότιας Γαλλίας, απ' όπου διακυβερνούσε το βασίλειό του με κάθε δικαιοσύνη, γι' αυτό και αγαπήθηκε πολύ απ' τον λαό.

Ενωρίς ο Μαξιμιανός ήλθε σε ρήξη προς τον υιό του Μαξέντιο, και επιχείρησε να του αφαιρέσει τον θρόνο. Νικήθηκε όμως απ' αυτόν, και

κατέφυγε στον γαμβρό του Κωνσταντίνο, που τον δέχθηκε με πραγματική καλωσύνη. Επειδή όμως κι εκεί επιδόθηκε σε μηχανοραφίες και συνωμοσία εναντίον του Κωνσταντίνου, αυτός διέταξε τη φυλάκισή του. Τελικά, απελπισμένος, ο Μαξιμιανός αυτοκτόνησε (Ιούλιος του 310), κι αυτοτιμωρήθηκε έτσι για όσα κακά είχε διαπράξει.

Ο Γαλέριος, σκοπεύοντας να κυριαρχήσει και στη Δύση, συγκέντρωσε πολυάριθμο στρατό και εκστράτευσε εναντίον των Μαξεντίου και Κωνσταντίνου. Καθ' οδόν προς τη Ρώμη έπεσε σε παγίδα του Μαξεντίου και έπαθε μεγάλη καταστροφή. Φοβήθηκε λοιπόν, υποχώρησε, και στράφηκε κατά του Κωνσταντίνου. Αλλά και στη μάχη μ' αυτόν έπαθε τέτοια πανωλεθρία, ώστε σε λίγο διάστημα το στράτευμά του αφανίστηκε τελειωτικά. Τότε αφαίρεσε τη βασιλική στολή και φόρεσε πτωχική, για να μην αναγνωρίζεται και, μαζί με λίγους έμπιστους στρατιώτες του, διέφυγε και κρυβόταν από χώρα σε χώρα. Ο Κωνσταντίνος έστειλε παντού ανθρώπους να τον βρουν και να τον θανατώσουν, αλλ' η θεία Δίκη πρόλαβε και τον βρήκε πιο πριν, γιατί περιέπεσε σε φοβερή ασθένεια και απέθανε (Μάιος 311).

Η εμφάνιση του Τιμίου Σταύρου στον ουρανό και του Χριστού στον ύπνο του Κωνσταντίνου

Μετά τον θάνατο του Γαλερίου οι αυτοκράτορες της Ανατολής Αύγουστος Λικίνιος και Καίσαρας Μαξιμίνος ήλθαν σε ρήξη. Τότε ο Μαξιμίνος συνήψε συμμαχία με τον Μαξέντιο, ο δε Λικίνιος με τον Κωνσταντίνο, και, ως εχέγγυο, νυμφεύθηκε την Κωνσταντία, θετή αδελφή του Κωνσταντίνου.

Ο Μαξέντιος τότε άρχισε να συγκεντρώνει πολυάριθμο στρατό από την Ιταλία και Αφρική, με σαφή προοπτική την εξουδετέρωση της απειλής του Κωνσταντίνου στη Δύση, και σκόπευε να κάμει αιφνιδιαστική εισβολή στη Γαλατία. Ο Μέγας Κωνσταντίνος δεν είχε άλλη επιλογή, ακούοντας μάλιστα τις αισχροουργίες και την τυραννία του Μαξεντίου στους Ρωμαίους, γι' αυτό και ανέλαβε με αποφασιστικότητα την πρώτη κίνηση, αν και διέθετε πολύ μικρότερες δυνάμεις. Αφού

διαπέρασε με τον στρατό του τις Άλπεις, κατέλαβε με αστραπιαία προέλαση, τη μια μετά την άλλη, τις πόλεις της βόρειας Ιταλίας μέχρι τον Ηριδανό (Πάδο) ποταμό (Σεπτέμβριος 312). Η θριαμβευτική είσοδός του στα Μεδιόλανα άνοιξε τον δρόμο προς τη Ρώμη, την οποία ο Μαξέντιος επέλεξε ως τόπο της αναμέτρησής του. Έτσι λοιπόν ο Κωνσταντίνος, προελαύνοντας αήττητος, έφθασε στα πρόθυρα της Ρώμης, όπου τον περίμενε ο Μαξέντιος με πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις. Τα δύο στρατεύματα αντιπαρατάχθηκαν τότε, έτοιμα για την τελική μάχη. Ενώ λοιπόν ο Κωνσταντίνος παρατηρούσε περίλυπος τα εχθρικά στρατεύματα και συλλογιζόταν πώς θα μπορούσε να επιτύχει τη νίκη, κατά τις πρώτες απογευματινές ώρες της ημέρας εκείνης είδε στον ουρανό φωτεινό το σημείο του Τιμίου Σταύρου και γύρω του την επιγραφή, «Εν τούτω νικά». Μάρτυρας της θαυμαστής αυτής θεοσημίας υπήρξε όλο το στράτευμα του Κωνσταντίνου! Απορούσε δε ο ευσεβής βασιλέας για το νόημα του οράματος.

Γι' αυτό τη νύχτα φάνηκε στον ύπνο του και ο ίδιος ο Χριστός με το σημείο του Σταυρού, ερμηνεύοντάς το σ' αυτόν και τον προέτρεψε να κατασκευάσει ένα σταυρικό λάβαρο, σαν εκείνο που είδε, να το φέρει με πίστη ως φυλακτήριο στους πολέμους, και θα νικούσε με τη δύναμή Του πάντοτε τους εχθρούς του.

Πράγματι την επομένη το πρωί κάλεσε τεχνίτες και διέταξε και κατασκεύασαν το λάβαρο του Σταυρού, το οποίο επιχρυσώθηκε και στολίσθηκε στο άνω μέρος με στεφάνι από πολύτιμους λίθους, που έφερε στο μέσο το χριστόγραμμα. Από το εγκάρσιο κέρας κρεμόταν ύφασμα, επίσης στολισμένο με πολύτιμους λίθους. Τούτο το θείο λάβαρο πρόσταξε πενήντα εκλεκτούς στρατιώτες να το μεταφέρουν εναλλάξ μπροστά απ' όλο το στράτευμα.

Το ιερό λάβαρο θριαμβεύει.

Ο Μαξέντιος, έχοντας βεβαιότητα ότι θα νικήσει τον Κωνσταντίνο, κατασκεύασε κάτω από την παλαιά γέφυρα του Τίβερη ποταμού Μουλβία άλλη, χαμηλότερη και εύθραυστη. Με την πανουργία του αυτή έλπιζε πως ο Κωνσταντίνος, σαν θα νικόταν και θα προσπαθούσε να διαφύγει, θα περνούσε απ' αυτή τη δόλια γέφυρα με το στράτευμά του. Αλλ' ο Θεός οικονόμησε πολύ διαφορετικά τα πράγματα!

Πραγματικά, όταν συγκροτήθηκε η τελική μάχη στους Κόκκινους Βράχους (28 Οκτωβρίου 312), νίκησε ο Σταυρός, το ανίκητο σύμβολο, που προπορευόταν του στρατεύματος του Κωνσταντίνου! Τόσος φόβος

κατέλαβε τότε τον Μαξέντιο, που τα έχασε, και δεν έβλεπε προς τα πού πήγαινε! Καταδιωγμένος, όρμησε απερίσκεπτα να περάσει από τη δόλια εκείνη γέφυρα όχι μόνο ο ίδιος, αλλά και ανώτεροι αξιωματικοί και αρκετοί στρατιώτες του. Αμέσως όμως αποκόπηκε η γέφυρα και, αφού πέσανε όλοι μέσα στον Τίβερη ποταμό, πνίγηκαν! Ο Κωνσταντίνος τότε δόξασε τον Θεό, και θαύμασε τη δύναμη του Σταυρού, βλέποντας τέτοιο θαύμα. Σε λίγο ο υπόλοιπος στρατός του Μαξεντίου αποδεκατίσθηκε και διαλύθηκε.

Τον θρίαμβο του Κωνσταντίνου γιόρτασαν με μεγάλη χαρά όλοι οι πολίτες της Ρώμης. Στόλισαν μεγαλόπρεπα την πόλη και υποδέχτηκαν συγκινημένοι τον μεγάλο νικητή με κραυγές ευφημικές. Αλλ' ο Κωνσταντίνος απέδωσε μεγαλόφωνα τη νίκη στον Θεό, και πρόσταξε να στήσουν αναμνηστικές στήλες με τον Τίμιο Σταυρό στα κυριώτερα μέρη της πόλης. Ακόμη να ερευνήσουν προσεκτικά για την ανεύρεση των ιερών λειψάνων των αγίων Μαρτύρων, που είχανε χύσει το αίμα τους για την αγάπη του Χριστού, και να τα ενταφιάσουν με την πρέπουσα τιμή και ευλάβεια. Αλλά συνεχίστηκαν οι ευεργεσίες του θεοπρόβλητου βασιλέα: Ανακάλεσε από την εξορία τους εξορίστους, απελευθέρωσε τους κρατούμενους από τις φυλακές, απέδωσε τιμές στον κλήρο, ανήγειρε ναούς του αληθινού Θεού, σκόρπισε πλουσιοπάροχη ελεημοσύνη προς τους ενδεείς και πένητες!

Αλλά και μετά το διπλό πιο πάνω όραμα (του Σταυρού και του Χριστού) και τη θαυμαστή νίκη με τη βοήθειά Του, ο Κωνσταντίνος, που ήταν ήδη ευνοϊκά προδιατεθειμένος προς τον Χριστιανισμό, ζήτησε ιερωμένους ευλαβείς, οι, οποίοι τον κατήχησαν και τον δίδαξαν ποιος ήταν ακριβώς ο Θεός, που του εμφανίσθηκε και το βαθύτερο νόημα του οράματός του, καθώς και τα κύρια δόγματα της χριστιανικής πίστης. Κι αυτός μαθήτευσε ταπεινά κοντά τους. Έκτοτε επιδόθηκε σε ιερά αναγνώσματα και κατέστησε εναρέτους ιερείς ως συμβούλους του.

Το Διάταγμα των Μεδιολάνων.

Λίγους μήνες μετά τη μεγάλη αυτή νίκη (στις αρχές Φεβρουαρίου του 313) οι δύο νικητές και σύμμαχοι αυτοκράτορες, ο Αύγουστος της Δύσης Κωνσταντίνος και ο Αύγουστος της Ανατολής Λικίνιος, συναντήθηκαν στα Μεδιόλανα (σημερινό Μιλάνο) της Ιταλίας, όπου εξέδωσαν και υπέγραψαν μαζί τις περίφημες Αποφάσεις των Μεδιολάνων, ευρύτερα γνωστές ως Διάταγμα των Μεδιολάνων. Με αυτές καθιερώθηκε η γενική αρχή της ανεξιθρησκίας, με κύριο στόχο την

κατοχύρωση και αναγνώριση της θρησκευτικής ελευθερίας για τον Χριστιανισμό. Με τις πρόνοιες του Διατάγματος αυτού έμμεσα κατηγορείτο η εθνική λατρεία (ειδωλολατρία). Οι Αποφάσεις αυτές δημοσιεύτηκαν και στην Ανατολή, με σχετικό διάταγμα του Λικινίου.

Ο Κωνσταντίνος γίνεται μονοκράτορας.

Ενώσω ζούσε στην Ανατολή ο Καίσαρας Μαξιμίνος Δαΐας, πολλοί Χριστιανοί βρήκαν επώδυνο θάνατο απ' αυτόν στον διωγμό, που κήρυξε εναντίον τους. Ο Μαξιμίνος, έχοντας επιθυμία να κυριαρχήσει σ' όλη τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μάζεψε στρατό και κίνησε πόλεμο κατά του Λικινίου. Αφού λοιπόν πέρασε τον Βόσπορο και συγκρότησε μάχη με τον Λικίνιο στην Πέρινθο (313), έπαθε πανωλεθρία. Κατέφυγε ύστερα στην Ταρσό, όπου απέθανε από θεήλατη φοβερή ασθένεια.

Αμέσως μετά τον θάνατο του Μαξιμίνου τελέστηκε ο γάμος του Λικινίου με την Κωνσταντία, αδελφή του Μεγάλου Κωνσταντίνου, για να επισφραγιστεί η συμμαχία των δύο αυτοκρατόρων. Αλλ' η συμμαχία αυτή δεν διάρκεσε για πολύ.

Ήδη από το 314 αρχίζουν οι συγκρούσεις των δύο μοναρχών στο Ιλλυρικό, το μεγαλύτερο τμήμα του οποίου κατέκτησε ο Μέγας Κωνσταντίνος, και την 1η Μαρτίου 317 εισήλθε θριαμβευτικά στη Σαρδική (Σόφια). Από τότε άρχισε προοδευτικά η στροφή των χριστιανών της Ανατολής προς τον Μέγα Κωνσταντίνο, που έγινε ιδιαίτερα αισθητή το 322, όταν αυτός νίκησε τους Σαρμάτες και κατέβηκε ανεμπόδιστος μέχρι τη Μακεδονία. Ο ενθουσιασμός των πιστών προκάλεσε τον φθόνο του Λικινίου, τόσο, που λησμονώντας τους όρκους που έδωσε, άρχισε να κακοποιεί τους πιστούς στις ανατολικές επαρχίες. Αρχικά έλαβε μέτρα κατά των επισκόπων, και απαγόρευσε τη συνάθροισή τους σε συνόδους, καθώς και τον εκκλησιασμό των γυναικών (322), και, τέλος, κίνησε φανερό διωγμό κατά των πιστών, αναδεικνύοντας πλήθη Μαρτύρων.

Το 323 ο Κωνσταντίνος, οπλισμένος με νηστεία, αγνότητα και προσευχή, εισέβαλε στη Θράκη, με την πρόφαση της εξουδετέρωσης των Γότθων. Ύστερα προχώρησε στην τελική αναμέτρηση με τον Λικίνιο. Η πρώτη μάχη έγινε κοντά στην Αδριανούπολη (Ιούλιος 324). Τα στρατεύματα του Κωνσταντίνου προέλαυαν, έχοντας πάντοτε μπροστά το ιερό λάβαρο του Σταυρού, που έτρεπε τους αντιπάλους σε άτακτη φυγή. Νικημένος ο Λικίνιος, αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει και οχυρώθηκε στο Βυζάντιο. Αλλά κι εκεί νικήθηκε από τον στρατό του Κωνσταντίνου και τον στόλο του, που είχε ως αρχηγό τον υιό του Κρίσπο.

Γι' αυτό και διαπεραιώθηκε στη Μικρά Ασία, στη Χρυσόπολη (το σημ. Σκουτάρι). Στην εκεί μεγάλη τελική μάχη νικήθηκε και πάλιν ο Λικίνιος, και, φεύγοντας, συνελήφθη στη Νικομήδεια. Ο Κωνσταντίνος, με τις παρακλήσεις της αδελφής του, του χάρισε τη ζωή και τον περιόρισε μόνο στη Θεσσαλονίκη, παραχωρώντας του εκεί πλούσια εισοδήματα, για να συντηρείται. Αλλ' όταν και πάλιν ο Λικίνιος αθέτησε τις υποσχέσεις του, και άρχισε να οργανώνει συνωμοσίες εναντίον του ευεργέτη του Κωνσταντίνου, τότε αυτός διέταξε και τον αποκεφάλισαν. Εκριζώθηκε έτσι και το τελευταίο ζιζάνιο της ειδωλολατρίας και αναταραχής, και ο Μεγάλος νικητής Κωνσταντίνος παρέμεινε πλέον μονοκράτορας σ' όλο το Ρωμαϊκό κράτος, εξασφαλίζοντας στην αυτοκρατορία του την πολυπόθητη ομόνοια και ειρήνη.

Τα Θεάρεστα έργα του μονοκράτορα Κωνσταντίνου.

Ο ένδοξος νικητής Κωνσταντίνος δεν κενοδόξησε για τα πολεμικά και άλλα κατορθώματά του! Αντίθετα, απέστειλε σ' όλες τις επαρχίες του κράτους του επιστολές, στα ελληνικά και λατινικά, άλλες προς τις κατά τόπους Εκκλησίες, κι άλλες προς τους εκτός Εκκλησίας εθνικούς κατά πόλη, όπου, μεταξύ άλλων, διακήρυττε τον Θεό ως αίτιο της νίκης του, αλλά και όλων των αγαθών γενικά.

Απαλλαγμένος πια απ' τους πολέμους, ο ευσεβής βασιλέας επιδόθηκε σε έργα Θεάρεστα. Καταρχήν θέσπισε ευεργετικές νομοθεσίες για ανάκληση των εξορίστων και απελευθέρωση των καταδικασμένων για την πίστη τους στους προηγούμενους διωγμούς, καθώς και για την τιμή των Αγίων Μαρτύρων και την απόδοση των κατασχεθέντων εκκλησιαστικών κτημάτων στους νομίμους κατόχους τους (τις τοπικές Εκκλησίες). Ακόμη, με σχετικούς νόμους προήγαγε τους Χριστιανούς στα ποικίλα αξιώματα, έπαυσε τις ειδωλικές θυσίες και επιχορήγησε την ανοικοδόμηση νέων ναών, καθώς και τη διεύρυνση και συντήρηση παλαιότερων. Περαιτέρω, με σχετικό του διάταγμα, όπου αναφέρεται εκτενώς στους παρελθόντες διωγμούς και το φοβερό τέλος όλων των διωκτών, προτρέπει, αλλά δεν εξαναγκάζει, τους παραμένοντες στην απιστία να γίνουν Χριστιανοί, και τέλος προστάζει να μην ενοχλεί πλέον κανείς κανένα για την πίστη του. Οι ελεημοσύνες και ευεργεσίες του Κωνσταντίνου έρρεαν ως ακένωτος κρουνός προς τους πάντες, προκαλώντας τον σεβασμό και την άμετρη εκτίμηση στο πρόσωπό του.

Πέραν απ' αυτά, θα αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα και με συντομία και στα εξής σπουδαιότατα έργα του, που απαθανάτισαν στους

αιώνες τη μνήμη του. Αυτά ήσαν: (α) Η σύγκληση της Α' Οικουμενικής Συνόδου, (β) η αποστολή της μητέρας του, της Αγίας Ελένης, στα Ιεροσόλυμα για την ανεύρεση του Τιμίου Σταυρού, (γ) η ανοικοδόμηση της Κωνσταντινούπολης, και (δ) η ολοκλήρωσή του στην Χριστιανική Πίστη με τη βάπτισή του.

Η Α' Οικουμενική Σύνοδος.

Τα ην ειρήνη της Εκκλησίας, που πέτυχε με τόσους αγώνες ο Μ. Κωνσταντίνος, καταπαύοντας τους διωγμούς των χριστιανών, ήλθε να διασαλεύσει ο αιρετικός Άρειος, πρωτοπρεσβύτερος και δάσκαλος σχολής στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Αυτός άρχισε να κηρύττει βλάσφημα πως ο Υιός του Θεού δεν είναι Ομοούσιος (της ίδιας ουσίας) με τον Πατέρα Του, αλλά δημιούργημα του Θεού, άρα όχι αληθινός Θεός. Πατριάρχης τότε στην Αλεξάνδρεια ήταν ο αγιώτατος Πέτρος, που, μετά από θεϊκή οπτασία, στην οποία ο Χριστός του αποκάλυψε το βέβηλο της διδασκαλίας του Αρείου, καθαίρεσε της ιερωσύνης τον Άρειο.

Μετά τον θάνατο του Πέτρου ο νέος πατριάρχης Αχιλλάς κατόρθωσε με τις συμβουλές του να επαναφέρει τον Άρειο στην ευσέβεια. Και όσο καιρό ζούσε ο Αχιλλάς, ο Άρειος σιωπούσε και δεν κήρυττε τις αιρετικές του δοξασίες. Αφού όμως έγινε πατριάρχης ο Άγιος Αλέξανδρος, άρχισε και πάλιν ο Άρειος να διδάσκει τα αιρετικά φρονήματά του, και παρέσυρε μάλιστα μαζί του πολλούς λαϊκούς και κληρικούς, όπως τους επισκόπους Ευσέβιο της Νικομηδείας, Παυλίνο της Τύρου, Θεωνά και Σεκούνδο κ.ά. Τότε ο πατριάρχης Αλέξανδρος συγκάλεσε τοπική Σύνοδο, η οποία καθαίρεσε και πάλιν τον Άρειο και τους οπαδούς του.

Ο ευσεβής αυτοκράτορας Κωνσταντίνος παρακολουθούσε με μεγάλη του λύπη τα έκτροπα του Αρείου και των οπαδών του, καθώς και τη μεγάλη σύγχυση, που προκαλούσαν σ' όλες τις τοπικές Εκκλησίες. Επιθυμώντας λοιπόν να επαναφέρει την ομόνοια και ειρήνη στην Εκκλησία του Χριστού, προσέταξε να συγκεντρωθούν στη μεγαλούπολη Νίκαια της Βιθυνίας επίσκοποι από όλες τις τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, για να μελετήσουν το όλο ζήτημα. Πράγματι τον Μάιο του έτους 325 συναθροίστηκαν εκεί 318 θεοφόροι Πατέρες και συγκρότησαν Σύνοδο, η οποία αναγνωρίσθηκε στη συνέχεια ως η Πρώτη Οικουμενική, στην οποία παρακάθισε προσωπικά και ο ίδιος ο φιλόχριστος βασιλέας.

Αφού λοιπόν ο Κωνσταντίνος προέτρεψε τους Επισκόπους να μελετήσουν το θεολογικό ζήτημα, κάλεσε τον Άρειο να παρουσιασθεί με τους ακολούθους του, για να εκθέσει τις απόψεις του και ν' ακούσει για το θέμα αυτό τις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου. Παρουσιάσθηκε πράγματι ο Άρειος, ακολουθούμενος από πολλούς φιλοσόφους και ρήτορες, που οι Άγιοι Πατέρες νίκησαν κατά τη γενόμενη συζήτηση καθ' ολοκληρία, αφού εξήγησαν σ' αυτούς τις αλήθειες της αγίας Πίστεώς μας με ταπεινό πνεύμα. Κατόρθωσαν έτσι να επαναφέρουν πολλούς στον ορθό δρόμο με τα θεόπνευστα λόγια τους και τα θαύματα, που επετέλεσαν. Τέτοια θαύματα γίνανε μπροστά στην αγία Σύνοδο απ' τον Άγιο Σπυρίδωνα (θαύμα του κεραμιδιού) κι απ' τον Άγιο Αχίλλειο (θαύμα πέτρας, που με την προσευχή του ανάβλυσε λάδι). Άλλοι ακόμη Πατέρες συντάραξαν τους φιλοσόφους, και επανέφεραν πολλούς απ' αυτούς στην αλήθεια, με την απλότητα της συμπεριφοράς τους και τη θεοπνευστία των επιχειρημάτων τους. Ο Άρειος όμως και πάλιν δεν θέλησε να παραδεχθεί το λάθος του. Τότε η αγία Σύνοδος καθαίρεσε και αναθεμάτισε αυτόν και τη διδασκαλία του και όσους μείνανε προσκολλημένοι στην πλάνη του.

Η αγία αυτή Σύνοδος συνέταξε και τα πρώτα επτά άρθρα του Συμβόλου της Πίστεώς μας (δηλαδή του «Πιστεύω»), και εξέδωσε επίσης ορισμένους Κανόνες για την καλύτερη λειτουργία και διακυβέρνηση των Εκκλησιών. Μεταξύ άλλων ρύθμισε και το πότε πρέπει να γιορτάζεται το άγιο Πάσχα σ' όλο τον κόσμο. Όρισε δηλαδή να τελείται το Πάσχα την πρώτη Κυριακή, ύστερα απ' την πρώτη πανσέληνο της εαρινής (ανοιξιάτικης) ισημερίας, και οπωσδήποτε μετά από το Πάσχα των Εβραίων. Τον Τόμο των Πρακτικών της Συνόδου με τις σχετικές αποφάσεις υπέγραψαν όλοι οι Αρχιερείς και τελευταίος απ' όλους υπέγραψε ο φιλόχριστος βασιλέας με ερυθρά γράμματα, επισημοποιώντας έτσι τις αποφάσεις της Συνόδου.

Ύστερα απ' όλα αυτά ο Μ. Κωνσταντίνος ευχαρίστησε πάλιν τον Θεό, διότι τον καταξίωσε να καταπολεμήσει και να εξαλείψει, παλαιότερα μεν την ειδωλολατρία, τώρα δε και τις αιρέσεις.

Μετά το πέρας της Συνόδου, άρχισαν στις 25 Ιουλίου του 325 οι εορτασμοί για τα εικοσάχρονα της βασιλείας του Μ. Κωνσταντίνου, στους οποίους, μεταξύ άλλων, ο αυτοκράτορας κάλεσε και όλους τους Πατέρες της Συνόδου, και απένειμε σ' αυτούς πλούσια δώρα. Καταφιλούσε τότε τα βγαλμένα μάτια του Αγίου Παφνουτίου και των λοιπών Αγίων Ομολογητών, καθώς και τα παραμορφωμένα και

πληγωμένα μέλη τους, στα οποία τα σημάδια των πληγών παρέμειναν ανεξίτηλα απ' την εποχή των διωγμών. Αυτά όλα τα έκανε με μεγάλη ταπείνωση, ζητώντας απ' αυτούς συγχώρεση των αμαρτιών του!

Συμβούλευσε τέλος όλους τους επισκόπους να έχουν μεταξύ τους ειρήνη κι ομόνοια στην Πίστη, να δείχνουν αγάπη στους πάσχοντες και να μην υβρίζουν ή να προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των αδελφών τους. Όταν μερικοί του ανέφεραν κατηγορίες για κάποιους επισκόπους, αυτές τις αναφορές δεν δέχτηκε να τις εξετάσει, ούτε τις υποθέσεις των κατηγορουμένων επισκόπων διερεύνησε, αλλά μπροστά σε όλους έσχισε όλες τις κατηγορίες, λέγοντας τα ακόλουθα βαρυσήμαντα λόγια: «Αν εγώ ο ίδιος προσωπικά τύχαινε να έβλεπα αρχιερέα να παρανομεί, εξάπαντος θα τον σκέπαζα με την βασιλική πορφύρα μου»!

Αφού λοιπόν οι Άγιοι Πατέρες αποχαιρέτισαν τον βασιλέα και τον πατριάρχη Αλέξανδρο, τον οποίο αυτοί είχαν χειροτονήσει ως διάδοχο του Αγίου Μητροφάνη, που εκοιμήθη κατά τη διάρκεια της Συνόδου (4.6.325), επέστρεψαν στις επαρχίες τους, όπου κήρυτταν τα δόγματα της αγίας Συνόδου.

Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης.

Το άλλο πρωταρχικής σημασίας έργο του Κωνσταντίνου υπήρξε η ίδρυση μιας νέας πρωτεύουσας του κράτους στις ευρωπαϊκές ακτές του Βοσπόρου και στη θέση του αρχαίου Βυζαντίου, αποικίας των Μεγαρέων του 7ου αι. π.Χ.

Όταν ο Κωνσταντίνος πήρε τη σχετική απόφαση, δεν επέλεξε αμέσως το Βυζάντιο, αλλά σκέφθηκε αρχικά τη γενέτειρά του Ναϊσό, τη Σαρδική (Σόφια) και τη Θεσσαλονίκη στη συνέχεια. Απ' τα εμπόδια όμως που προέκυψαν, εννόησε ότι δεν ήταν θέλημα Θεού να προχωρήσει εκεί και μετέβη στο αρχαίο Ίλιο, όπου λέγεται πως είχαν στρατοπεδεύσει οι Αχαιοί στον πόλεμο κατά της Τροίας. Εκεί σχεδίασε την πόλη όσο μεγάλη έπρεπε να γίνει και κατασκεύασε ακόμη και τις πύλες της. Αλλά κάποιο βράδυ παρουσιάσθηκε ο Κύριος στον ευσεβή βασιλέα, προτρέποντάς τον να επιλέξει άλλη τοποθεσία για πρωτεύουσά του. Υπακούοντας στο θείο κέλευσμα, ο Κωνσταντίνος κατέληξε τελικά στο Βυζάντιο, του οποίου τη θέση θεώρησε ως την πλέον κατάλληλη για τον σκοπό του και αρεστή στον Θεό.

Κατά τη χάραξη των ορίων της νέας πόλης από τον Κωνσταντίνο, Άγγελος Κυρίου εμφανίστηκε σ' αυτόν μόνο και τον καθοδηγούσε,

προπορευόμενός του, μέχρι που σημείωσαν όλο τον χώρο, μέσα στον οποίο ήταν θέλημα Θεού να κτισθεί η πρωτεύουσα.

Η τελετή για τη θεμελίωση της πόλης έγινε στις 8 Νοεμβρίου του 324, και για τα έργα ανοικοδόμησης, που άρχισαν στη συνέχεια, μαζεύτηκαν εργάτες και υλικά από παντού, ενώ πολλά αρχαία προχριστιανικά μνημεία της Ρώμης, της Αθήνας, της Αντιόχειας, της Αλεξάνδρειας, της Εφέσου κ.ά. πόλεων χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλα για τη διακόσμηση της βασιλεύουσας. Αλλά και λείψανα Αγίων και Μαρτύρων μετέφερε ο Κωνσταντίνος, για τον εξαγιασμό της. Και δεν κόσμησε την πόλη ο ευσεβής βασιλέας μόνο με ιππόδρομο, κρήνες, στοές και άλλα λαμπρά οικοδομήματα, αλλά και με περικαλλείς ναούς, όπως αυτούς των Αγίων Αποστόλων, της Αγίας Ειρήνης, του Αγίου Μωκίου και του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Τίμησε ακόμη την πόλη με Σύγκλητο, αφού κάλεσε από τη Ρώμη και αλλού ευγενείς και λογίους άρχοντες, για τη διαμονή των οποίων έκτισε κατάλληλες οικοδομές, και συνέστησε ιεραρχία βασιλικών αξιωματούχων, κατά την τάξη, που επικρατούσε και στη Ρώμη.

Μετονόμασε λοιπόν τη νέα πρωτεύουσα Κωνσταντινούπολη, την οποία αφιέρωσε στην Υπεραγία Θεοτόκο (26 Νοεμβρίου του 328) και της οποίας τα εγκαίνια τελέστηκαν πανηγυρικά στις 11 Μαΐου του 330. Βεβαίως τα οικοδομικά έργα συνεχίστηκαν και αργότερα. Η Κωνσταντινούπολη κατέστη σύντομα το πολιτικό, εκκλησιαστικό, οικονομικό και πνευματικό κέντρο της μεγάλης Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Η εύρεση του Τιμίου Σταυρού.

Μέσα στα μεγαλόπνοα σχέδια του Μ. Κωνσταντίνου για την εδραίωση του Χριστιανισμού εντάσσεται και η απόφασή του να αποστείλει τη μητέρα του Ελένη στα Ιεροσόλυμα, για την αναζήτηση και εύρεση του Τιμίου Ξύλου του Σταυρού, και, ευρύτερα, για την ανάδειξη των Αγίων Τόπων, όπου έζησε, μαρτύρησε, σταυρώθηκε, τάφηκε και αναστήθηκε ο Χριστός, και τους οποίους οι καταστροφές από τον χρόνο, τους πολέμους, αλλά και η ζηλοφθονία των Εβραίων, είχαν σκεπάσει και αποκρύψει ολότελα.

Η ιεραποδημία αυτή της Αγίας Ελένης έλαβε χώρα μετά την ανάδειξή της από τον υιό της σε Αυγούστα (περί τον Οκτώβριο του 324), γύρω στα έτη 325/326. Παράλληλα προς τη σχετική επιθυμία του Κωνσταντίνου, και η ίδια η Αγία Ελένη είχε δει οπτασία, που την παρακινούσε προς την ιερή της αυτή αποστολή. Εφοδιασμένη λοιπόν με

βασιλικά γράμματα προς τον τότε αρχιεπίσκοπο Ιεροσολύμων Άγιο Μακάριο, με αφθονία χρημάτων, καθώς και με την αρμόζουσα συνοδία στρατού και επισήμων αρχόντων, φθάνει «με σπουδή και νεανική δύναμη η ηλικιωμένη (ήταν τότε περίπου 78 ετών) και γεμάτη φρόνηση (Ελένη), να επισκεφθεί την αξιοσέβαστη γη και συγχρόνως να δει τις επαρχίες, τους δήμους, και τους λαούς της Ανατολής με βασιλική αξιοπρέπεια». Ο πατέρας της Εκκλησιαστικής Ιστορίας Ευσέβιος μας φανερώνει στο χωρίο του αυτό και τον ευρύτερο ιεραποστολικό και φιλανθρωπικό χαρακτήρα της ιεραποδημίας της Αγίας.

Στην αναζήτηση του Τιμίου Σταυρού η τιμία βασίλισσα συναντά αρκετές δυσχέρειες. Σύμφωνα με αρχαιότατη παράδοση, η εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία είναι συνυφασμένη με το πρόσωπο του Αγίου Ιερομάρτυρος Κυριακού, επισκόπου στα Ιεροσόλυμα. Ο Άγιος Κυριακός, Εβραίος στην καταγωγή, με το αρχικό όνομα Ιούδας, ήταν ο άνθρωπος που γνώριζε από τους προγόνους του το μέρος, όπου ήταν κρυμμένος ο Σταυρός του Κυρίου, αλλά δεν ήθελε να το αποκαλύψει στην Αγία Ελένη. Αυτή τότε πρόσταξε να τον βάλουν σε ξεροπήγαδο για μια εβδομάδα, οπότε αναγκάστηκε από την πείνα και δίψα να υποδείξει τον χώρο του Γολγοθά και του Μνήματος του Χριστού. Ο τόπος είχε καταχωσθεί από τους Εβραίους, ένεκα φθόνου, οι δε ειδωλολάτρες, βλέποντας να προσκυνείται από τους Χριστιανούς με ευλάβεια για τα εκεί τελούμενα θαύματα, είχαν ανεγείρει στον χώρο αυτό τέμενος της Θεάς Αφροδίτης. Με προσταγή της Αγίας το τέμενος κρημνίζεται και ανασκάπτεται ο χώρος, οπότε ανευρέθηκαν ο Γολγοθάς, το Πανάγιο Μνήμα, οι τρεις Σταυροί, του Χριστού και των δύο ληστών και οι άγιοι Ήλοι (καρφιά) της Σταύρωσης.

Η αναγνώριση του Τιμίου Σταυρού έγινε με το εξής θαύμα: Μία νεκρή γυναίκα οδηγείτο προς ενταφιασμό. Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος είπε να σταματήσει η νεκρική πομπή. Μετά από θερμή προσευχή και τοποθετώντας διαδοχικά και χωριστά τους τρεις Σταυρούς πάνω στη νεκρή, ω του θαύματος! Αυτή αναστήθηκε, όταν την άγγιξε ο τρίτος Σταυρός, ο Σταυρός του Κυρίου! Τότε η Αγία διέταξε και διαιρέθηκε ο Τίμιος Σταυρός. Και το μεν ένα τμήμα τοποθέτησε σε αργυρή πολύτιμη θήκη και το άφησε στα Ιεροσόλυμα, το δε άλλο μετέφερε σε ταξίδι της από τα Ιεροσόλυμα στην Κωνσταντινούπολη. Είναι απ' αυτό το δεύτερο τμήμα, που άφησε κατά τόπους τεμάχια, σύμφωνα με την τοπική παράδοση, για την οποία θα μιλήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο. Την

εύρεση του Τιμίου Ξύλου και των αγίων Ήλων τιμά η Εκκλησία μας στις 6 Μαρτίου.

Με το θαύμα της αναστάσεως της νεκρής γυναίκας από τον Σταυρό πιστεύει ο πιο πάνω Εβραίος Ιούδας, βαπτίζεται και μετονομάζεται Κυριακός, χειροτονείται αργότερα επίσκοπος (μάλλον χωρεπίσκοπος) στα Ιεροσόλυμα, και μαρτυρεί επί Ιουλιανού του Παραβάτου (361-363). Η Εκκλησία μας τελεί τη μνήμη του στις 28 Οκτωβρίου.

Αναφορικά με τους δύο άλλους Σταυρούς των ληστών, επειδή η Αγία αδυνατούσε να διακρίνει ποιος ανήκε στον «εκ δεξιών» Καλό Ληστή και ποιος στον «εξ αριστερών» και επειδή από την άλλη σκέφθηκε πως τόσα χρόνια θαμμένοι με τον Σταυρό του Χριστού είχαν πάρει κι αυτοί ευλογία, και δεν έπρεπε να παραμεληθούν, πρόσταξε να αποσυναρμολογηθούν, και με την εναλλαγή των οριζοντίων ξύλων τους να σχηματισθούν δύο νέοι Σταυροί. Έτσι ο καθένας τους περιείχε τεμάχιο του Σταύρου του Καλού Ληστή.

Μόλις πληροφορήθηκε το γεγονός ο Μ. Κωνσταντίνος, χάρηκε ιδιαίτερα και με επιστολή του προς τον Άγιο Μακάριο όρισε να ανεγερθεί στον χώρο του Παναγίου Τάφου ναός λαμπρός και περικαλλής, παρέχοντας ο ίδιος ο αυτοκράτορας τα μέσα προς τούτο. Η Αγία Ελένη, εκτός από την επίβλεψη στην ανέγερση του ναού τούτου, ανήγειρε θαυμάσιο ναό στη Βηθλεέμ (στο άγιο Σπήλαιο της Γεννήσεως του Κυρίου) και άλλον εφάμιλλο της Αναλήψεως στο όρος των Ελαιών. Στη συνέχεια η ευσεβής βασίλισσα περιήλθε όλες τις χώρες της Ανατολικής αυτοκρατορίας, στολίζοντας τους ναούς του Θεού με λαμπρά κειμήλια και κάνοντας ποικίλα έργα φιλανθρωπίας: Ελεούσε αφθονοπάροχα κατοίκους πόλεων συλλογικά, αλλά κι όσους την πλησίαζαν ατομικά, στρατιώτες, πένητες, γυμνούς και απροστάτευτους, παρέχοντας όλα τα αναγκαία του σώματος. Αλλά και από τα δεσμά, την καταπίεση και την εξορία απάλλαξε πολλούς καταδίκους, από μεγάλη φιλανθρωπία κινούμενη.

Το θαυμαστό έργο της Αγίας Ελένης στα Ιεροσόλυμα και την Παλαιστίνη και η ιεραποστολική και πλούσια φιλανθρωπική της περιοδεία στις πέριξ επαρχίες της Ανατολής διήρκεσε γύρω στα δύο με τρία χρόνια (325/326-328/329).

Η έλευση της Αγίας Ελένης στην Κύπρο.

Στα πλαίσια της ως άνω μακρόχρονης αγαθοεργούς δράσης της Αγίας βασίλισσας εντάσσεται βεβαίως και η διέλευσή της από την

Κύπρο. Συγκεκριμένες αναφορές των παλαιών ιστορικών για το γεγονός τούτο δεν υπάρχουν, όπως ασφαλώς δεν υπάρχουν και για άλλα πολλά σημαντικά έργα της Αγίας. Οι σωζόμενες σήμερα γραπτές πηγές, από τον 12ο αιώνα κ.ε. (πρώτη γνωστή αναφορά αυτή του Ηγουμένου Δανιήλ το 1106) καταγράφουν την παράδοση, που από στόμα σε στόμα και από γενεά σε γενεά διασώθηκε μέχρι τότε. Ακριβώς και σ' αυτή την περίπτωση λειτούργησε ο παράγοντας της παράδοσης, για να διασώσει ό,τι δεν ήταν δυνατό να περισωθεί με άλλο τρόπο, και μάλιστα εξαιτίας των πολλών περιπετειών και συμφορών της Κύπρου, που τη στέρησαν από σπουδαίους θησαυρούς, μνημεία των παλαιών εκείνων γεγονότων. Σύμφωνα λοιπόν με την παράδοση αυτή, πολύ ισχυρή μέχρι και σήμερα, η ευλογημένη βασίλισσα σε ταξίδι με πλοία από την Παλαιστίνη προς την Κωνσταντινούπολη, όπου μετέφερε τα άγια Σύμβολα του Πάθους του Κυρίου και τους Σταυρούς των ληστών, αναγκάστηκε από θαλασσοταραχή να προσορμισθεί στα νότια παράλια της Κύπρου, στις εκβολές του αρχαίου χειμάρρου Τετίου, που από τότε μετονομάστηκε προς τιμήν της Βασιλοπόταμος. Σύμφωνα με την ίδια παράδοση η Κύπρος μαστιζόταν τότε από φοβερή ανομβρία (δεν είχε βρέξει για πολλά συνεχή έτη), που προκάλεσε λοιμικές ασθένειες, το δε νησί είχε γεμίσει από θανατηφόρα φίδια. Η θεομηνία αυτή οδήγησε πολλούς κατοίκους να μεταναστεύσουν σε άλλα μέρη, για να μπορέσουν να επιβιώσουν.

Η ίδρυση της Μονής του Τιμίου Σταύρου (Σταυροβουνίου) στην Κύπρο.

Εκεί λοιπόν στην περιοχή του Βασιλικού, όπου προσάραξε η βασίλισσα Ελένη, άγγελος Κυρίου φάνηκε στον ύπνο της και της είπε ότι ήταν θέλημα Θεού να ανεγείρει ναούς και στην Κύπρο, όπως και στην Αγία Γη, στους οποίους να αφιερώσει τεμάχια του Τιμίου Ξύλου, για να τιμάται και εδώ ο Σταυρός του Κυρίου. Άλλο θαύμα τότε ακολούθησε, γιατί ο Τίμιος Σταυρός μεταφέρθηκε από θεία δύναμη στην κορυφή του όρους Ολύμπου, του σημερινού Σταυροβουνίου, υποδεικνύοντας στην Αγία τη θέση, όπου έπρεπε να ανεγείρει ναό προς τιμή Του.

Η ταπεινή αυτοκράτειρα ήλθε πράγματι προσωπικά στη βουνοκορφή του Ολύμπου και με τη βοήθεια κάποιων κατοίκων των γύρω περιοχών, καθώς και των ανθρώπων της, καταργεί τον

προϋπάρχοντα εδώ ειδωλολατρικό ναό (που ήταν αφιερωμένος στον Ολύμπιο Δία) και ανεγείρει ναό προς δόξαν του αληθινού Θεού. Στον αρχικό τούτο ναό αφιέρωσε τον ένα από τους δύο Σταυρούς των ληστών, όπως και πιο πάνω αναφέραμε, τοποθετώντας στο κέντρο του τεμάχιο από το Τίμιο Ξύλο, καθώς επίσης και ένα αγιασμένο Ήλο (καρφή). Με το τέλος του έργου της ανέπεμψε δοξολογία και ευχαριστία στον Κύριο.

Κατά την ίδια παράδοση η Αγία Ελένη ανεγείρει και στην Τόχνη ναό, προικίζοντάς τον κι εκείνο με τεμάχια των αγιασμένων Συμβόλων του Πάθους του Κυρίου. Μεταφέρει επίσης με ενέργειές της ένα πλοίο γεμάτο γάτες από τη Μικρά Ασία (ο όρμος, που προσορμίστηκε το πλοίο ονομάστηκε έκτοτε Ακρωτήριο των Γάτων ή Κάβο Γάτα), που αφέθηκαν στην ξηραμμένη γη, για να εξαλείψουν τα πολλά φίδια. Και αργότερα, από την Κωνσταντινούπολη, μερίμνησε και πέτυχε την επιστροφή των Κυπρίων στο νησί τους, που είχαν ξενιτευθεί ένεκα της ανομβρίας.

Η παλαιά αυτή παράδοση είχε ήδη κωδικοποιηθεί στην Κύπρο κατά τους βυζαντινούς χρόνους (12ο-13ο αι.) και διασώθηκε από τους μεσαιωνικούς τοπικούς χρονογράφους (με αρχαιότερο τον Λεόντιο Μαχαιρά [15ος αι.]), οι οποίοι και την περιέλαβαν στα σχετικά ιστορικά τους έργα.

Η Κύπρος έτσι αναγεννάται αισθητά και πνευματικά. Αισθητά, γιατί με τη Χάρη του Τιμίου Σταυρού ξανάρχισαν οι βροχές, και ήλθε πάλιν η ευλογία του Θεού στον τόπο. Και πνευματικά, γιατί ο ταλαιπωρημένος Κυπριακός λαός στερεώθηκε με τη Χάρη του εσταυρωμένου στον δρόμο της πίστης Του.

Έτσι λοιπόν διαθρυλούνται τα γεγονότα σχετικά με τη διέλευση της Αγίας Ελένης στη συνείδηση του λαού της Κύπρου, στη ζωντανή του παράδοση! Και η μνήμη των Αγίων Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και Ελένης, κτητόρων του ιερού ναού του Σταυροβουνίου, τιμάται με ιδιαίτερη λαμπρότητα σ' όλο το νησί. Τα δε ονόματά τους κοσμούν πλήθος των κατοίκων του. Είκοσι τουλάχιστο ναοί, παλαιοί και νεώτεροι, είναι αφιερωμένοι στην Κύπρο στους Αγίους αυτούς, καθώς και πολλά τοπωνύμια, όπου προφανώς βρίσκονταν παλαιότερα ναοί τους.

Η ανάμνηση της διέλευσης της Βασιλομήτορος Αγίας Ελένης από την Κύπρο και της ίδρυσης απ' αυτήν της Μονής του Τιμίου Σταυρού στο Σταυροβούνι διαιωνίζεται και με την επιγραφή πάνω σε πέτρινη πλάκα, που σήμερα βρίσκεται εντοιχισμένη στον διάδρομο στα βόρεια του Καθολικού (κεντρικού ναού) της Μονής. Η πλάκα αυτή ανακαλύφθηκε κατά την διάρκεια των εργασιών για επισκευή του Καθολικού, μετά την

πυρκαγιά κατά τον Ιούλιο του 1888, και χρονολογείται από ειδικούς στους μεσαιωνικούς χρόνους, είναι δε πιθανό να αποτελεί αντίγραφο πρωτοτύπου της βυζαντινής εποχής.

Η κοίμηση της Αγίας Ελένης.

Ο Μ. Κωνσταντίνος υποδέχθηκε με μεγάλη χαρά το Ξύλο του Τιμίου Σταυρού, που μετέφερε με μεγάλη ευλάβεια η μητέρα του στην Κωνσταντινούπολη. Αλλά και τους αγίους Ήλους ο ευσεβής αυτοκράτορας αναφέρεται πως τοποθέτησε στην περικεφαλαία και τα χαλινά-ρια του αλόγου του, για προστασία και ευλογία στους πολέμους.

Αφού λοιπόν διήλθε η μακαρία Ελένη τη ζωή της με προσευχή, ταπείνωση και τόσα θαυμαστά έργα και αγαθοεργίες, ανεπαύθη εν Κυρίω πιθανώτατα στην Κωνσταντινούπολη περί τα έτη 328/329, σε ηλικία ογδόντα περίπου ετών. Το άγιο σκήνος της μεταφέρθηκε στη Ρώμη από τον υιό της και κατατέθηκε στο μαυσωλείο (ροτόντα) γνωστό με το όνομα Tor Pignattara, μέσα σε μεγαλοπρεπή σαρκοφάγο από πορφυρίτη λίθο. Η σαρκοφάγος αυτή φυλάσσεται σήμερα στο Βατικανό Μουσείο.

Θανάτωση του Κρίσπου και της Φαύστας.

Ο Κρίσπος ήταν υιός του Μεγάλου Κωνσταντίνου από την πρώτη του γυναίκα, τη Μινερβίνα. Με τη δεύτερή του γυναίκα, τη Φαύστα, ο Μ. Κωνσταντίνος απέκτησε άλλους τρεις υιούς, τον Κωνσταντίνο, τον Κωνσταντίνο και τον Κώνσταντα.

Η εκτίμηση του Μ. Κωνσταντίνου προς τον υιό του Κρίσπο ήταν πολύ μεγάλη, ιδίως μετά τη συμβολή του Κρίσπου στο να κατατροπωθεί ο Λικίνιος, όπως πιο πάνω ήδη αναφέραμε. Τούτο όμως στάθηκε αιτία να φθονήσει θανάσιμα τον Κρίσπο η Φαύστα, γιατί φοβόταν πως η δόξα του Κρίσπου θα επεσκίαζε τα δικά της παιδιά. Συνέλαβε λοιπόν η πανούργα το εξής δαιμονικό σχέδιο: Κατηγόρησε έντεχνα τον Κρίσπο στον πατέρα του με ψεύτικες και ασύστολες κατηγορίες. Ότι δηλαδή επεχείρησε δήθεν ο Κρίσπος να την ατιμάσει, και στη συνέχεια να φονεύσει τον πατέρα του, για ν' αρπάξει, και τον θρόνο, και τη γυναίκα του! Δυστυχώς ο Κωνσταντίνος έπεσε στην παγίδα. Παρασύρθηκε και πίστεψε τη συκοφαντία, ώστε διάταξε τη θανάτωση του Κρίσπου (326).

Η Αγία Ελένη λυπήθηκε βαθύτατα για το θλιβερό αυτό γεγονός. Έλεγε δριμύτατα τον αυτοκράτορα υιό της για το θανάσιμο σφάλμα του. Εκείνος, μετανοιωμένος και συντετριμμένος, διέταξε ξανά νέες

ανακρίσεις. Αποδείχθηκε η φοβερή πλεκτάνη και η Φάουστα τιμωρήθηκε με θάνατο (326).

Τα συγκλονιστικά αυτά γεγονότα της προσωπικής ζωής του Μ. Κωνσταντίνου τον λυπούν βαθύτατα. Τον κάνουν να θρηνεί σ' όλη την υπόλοιπη ζωή του και να ζητεί συγχώρηση από τον Θεό. Προς τιμή του αδικοσκοτωμένου υιού του Κρίσπου ο Μ. Κωνσταντίνος έστησε αργυρό ανδριάντα, με την επιγραφή· «Τω ηδικημένω υιώ μου».

Πολλοί είναι οι επικριτές του Αγίου για τα δυσάρεστα αυτά γεγονότα. Πρέπει όμως να γνωρίζουν ότι:

(1) Όταν συνέβησαν τα θλιβερά αυτά γεγονότα, ο Μέγας Κωνσταντίνος **δεν ήταν ακόμη Χριστιανός**. Πώς μπορούμε να απαιτούμε χριστιανική συνέπεια από κάποιον, που δεν ήταν βαπτισμένος χριστιανός;

(2) Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος δεν ενέργησε με κακία και με εμπάθεια, αλλά έπεσε θύμα καλά στημένης ραδιουργίας και συκοφαντίας.

(3) Την εποχή εκείνη δεν υπήρχαν ακόμη δικαστήρια για την απονομή δικαιοσύνης. Η δικαστική εξουσία ήταν στα χέρια των αυτοκρατόρων, που δίκάζαν σύμφωνα με τις καταθέσεις των μαρτύρων. Αυτή τη διαδικασία πρόβλεπε ο νόμος της εποχής εκείνης, και έτσι εύκολα γίνονταν και λάθη.

(4) Άγιος δεν είναι μόνον ο αναμάρτητος. Αλλά Άγιος είναι εκείνος που επιδεικνύει πραγματική μετάνοια για τις αμαρτίες που έπραξε, αλλάζει ζωή, και αγωνίζεται έπειτα να συμμορφώνεται προς το θέλημα του Θεού.

Ας μη μας διαφεύγει πως πολλοί Άγιοι ήσαν προηγουμένως μεγάλοι αμαρτωλοί, οι οποίοι όμως αργότερα μετανόησαν, άλλαξαν ζωή, ευαρέστησαν τον Θεό, και ο Θεός όχι μόνο τους συγχώρησε, αλλά και τους δόξασε, αναδεικνύοντάς τους Αγίους θαυματουργούς. Ο προφήτης και βασιλέας Δαβίδ έπεσε π.χ. στο αμάρτημα του φόνου και της μοιχείας. Ο βασιλέας και ισαπόστολος Κωνσταντίνος έπεσε και αυτός στο αμάρτημα του φόνου. Αλλά και οι δύο μετανόησαν πικρά. Έπραξαν έργα γνήσιας μετάνοιας, συγχωρέθηκαν, ευαρέστησαν τον Θεό, και τελικά αναδείχθηκαν και οι δύο μεγάλοι Άγιοι!

Τα τελευταία έργα του Μ. Κωνσταντίνου.

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες ιστορικές μαρτυρίες, και μάλιστα του συγχρόνου του Μ. Κωνσταντίνου ιστορικού Ευσεβίου, επισκόπου

Καισαρείας, εκτός των καλών έργων, που αναφέραμε ήδη πιο πάνω, ο ευσεβής αυτοκράτορας επιδόθηκε σε πλείστα άλλα αξιομνημόνευτα θεάρεστα έργα κατά το υπόλοιπο της ζωής του.

Μεταξύ άλλων, προνοώντας για τους Χριστιανούς στην Περσία, έγραψε επιστολή προς τον βασιλέα των Περσών Σαβώρ Β' (310-381), όπου με λόγους κατάλληλους τον παρακινεί να φροντίζει, ώστε οι εκεί πιστοί να διάγουν ειρηνικά, και όπου ομολογεί ξεκάθαρα την πίστη του στον Χριστό. Δυστυχώς ο Σαβώρ δεν τήρησε τις υποσχέσεις του, και γι' αυτό ο Κωνσταντίνος, όπως θα δούμε, ανέλαβε εκστρατεία εναντίον του.

Ο Μ. Κωνσταντίνος αγαπούσε ιδιαίτερα τη μελέτη της αγίας Γραφής, αλλά και την προσευχή, προσευχόμενος στον αληθινό Θεό κατά μόνας, καθώς και με όλα τα μέλη του βασιλικού οίκου στα ανάκτορα. Γι' αυτό και σε ορισμένα από τα χρυσά νομίσματα που έκοψε αποτυπώνεται, έχοντας το βλέμμα στραμμένο προς τα άνω, σε σχήμα προσευχομένου. Θεσμοθέτησε μάλιστα πρώτος αυτός την Κυριακή, ως την κατεξοχήν ημέρα προσευχής, και την καθιέρωσε με νόμο ως ημέρα αργίας. Επιπρόσθετα δίδασκε τους στρατιώτες του να τιμούν την Κυριακή και να προσεύχονται κατ' αυτήν, όχι μόνο οι πιστοί Χριστιανοί, αλλά και οι εθνικοί, και έγραψε για όλους τους στρατιωτικούς (στα λατινικά) την εξής προσευχή:

«Σε μόνον γνωρίζουμε Θεόν, εσέ αναγνωρίζουμε βασιλέα, σε επικαλούμαστε βοηθό, από 'σένα τις νίκες κατορθώσαμε, με τη βοήθειά σου γίναμε ανώτεροι των εχθρών, σε ευχαριστούμε για τα αγαθά, τα οποία ήδη μας χορήγησες, από σένα ελπίζουμε (να λάβουμε) τα μέλλοντα (αγαθά), σου γινόμαστε όλοι ικέτες, παρακαλώντας να διαφυλάσσεται για χάρη μας σώος και νικητής ο βασιλέας μας Κωνσταντίνος και οι θεοφιλείς υιοί του.»

Περαιτέρω πρόσταξε και χαραχτηκε ο Σταυρός στα όπλα των στρατιωτών του.

Πόσο λοιπόν τιμούσε την προσευχή ο Άγιος! Ιδιαίτερα, μετείχε με λαμπρότητα στην εορτή και αγρυπνία του Πάσχα, παρέχοντας τότε και πλούσια ελεημοσύνη. Με εντολή του ακόμη τιμώνταν χαρμόсуна οι ημέρες του μαρτυρίου των Αγίων Μαρτύρων, καθώς και οι λοιπές εορτές της Εκκλησίας μας. Αντίθετα, θέσπισε νόμους εναντίον των θυσιών και των ειδωλικών τελετών.

Καθώς ήταν και καλά καταρτισμένος ο Άγιος, έγινε άριστος λογογράφος για τα θεία σε ομιλίες, που έγραφε ο ίδιος και απεύθυνε προς τα πλήθη, μιλώντας εναντίον των παθών και της απληστίας και

ελέγχοντας τους ανόμους! Ο ίδιος δε, τιμώντας τον Θεό, ακροαζόταν πάντοτε όρθιος τα θεία λόγια. Μάλιστα πρόσταξε τον πιο πάνω επίσκοπο Ευσέβιο να φροντίσει για την καλλιγράφηση 50 τόμων της αγίας Γραφής για τις ανάγκες του διδακτικού έργου της Εκκλησίας, παρέχοντας όλα τα αναγκαία σχετικά έξοδα, τους οποίους τόμους πράγματι απέστειλε ο Ευσέβιος στην Κωνσταντινούπολη.

Μέχρι τέλους φιλοσοφούσε άριστα ο καλός Κωνσταντίνος, και μάλιστα περί θανάτου, όπως αποδεικνύει επικήδειος λόγος, που εκφώνησε ο ίδιος. Είδαμε δε ότι στην Κωνσταντινούπολη ανήγειρε μεταξύ άλλων και τον ναό των Αγίων Αποστόλων, όπου διέταξε και κατασκευάστηκαν δώδεκα λάρνακες (θήκες) προς τιμή των Αποστόλων, σκοπεύοντας να μεταφέρει εκεί τα τίμια λείψανά τους. Στο μέσο τους λοιπόν κατασκεύασε και τη δική του λάρνακα, τόσο για μνήμη θανάτου, όσο και ωφέλεια της ψυχής του, αφού η επιθυμία του ήταν να ταφεί εκεί.

Ακόμη, στις 13 Σεπτεμβρίου του 335, σύμφωνα με εντολή του, τελέστηκαν με λαμπρότητα τα εγκαίνια του πανιέρου ναού της Αναστάσεως, που είχε ανεγερθεί, όπως είπαμε, με δική του επιχορήγηση και τις οδηγίες του στον χώρο του Τάφου του Κυρίου στα Ιεροσόλυμα.

Πρέπει επίσης να μνημονεύσουμε εδώ και τον εκχριστιανισμό διαφόρων εθνών κατά την εποχή εκείνη, όπως των Ινδών, όταν τους κήρυξαν το Ευαγγέλιο ο φιλόσοφος Μερόπιος από την Τύρο με τους μαθητές του Αιδέσιο και Φρουμέντιο. Ο τελευταίος μάλιστα χειροτονήθηκε επίσκοπος Ινδίας από τον Άγιο Αθανάσιο τον Μεγάλο, αρχιεπίσκοπο Αλεξανδρείας. Πίστευσαν ακόμη στον Χριστό και οι Ίβηρες (Γεωργιανοί), που διδάχθηκαν την Πίστη από μία αιχμάλωτη χριστιανή, την Αγία Νίνα, που τέλεσε μεγάλα θαύματα με τη δύναμη του Χριστού. Η Αγία Νίνα θεράπευσε μάλιστα, τόσο την βασίλισσα Νάνα από ανίατη ασθένεια, όσο και τον βασιλέα Μιριάν (265-342), όταν αυτός επέστρεψε τυφλός από το κυνήγι. Τότε ο Μιριάν έστειλε πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη προς τον Μ. Κωνσταντίνο, ζητώντας τη βοήθειά του για τον εκχριστιανισμό της Γεωργίας. Ανταποκρινόμενος ο φιλόθεος Κωνσταντίνος, του έστειλε ιερείς μαζί με εικόνες, άγια λείψανα και τεμάχιο του Τιμίου Σταυρού. Σε λίγο διάστημα, όχι μόνο οι βασιλείς, αλλά και πλήθη λαού βαπτίστηκαν Χριστιανοί.

Την ίδια εποχή πίστεψαν στον Χριστό και οι Αρμένιοι, και πάλιν με τις ενέργειες του Μ. Κωνσταντίνου και την αποστολική δράση του Αγίου Γρηγορίου, επισκόπου και φωτιστού της Μεγάλης Αρμενίας.

Εκστρατεία κατά των Περσών και ασθένεια του Μ. Κωνσταντίνου.

Στα τέλη της βασιλείας του Μ. Κωνσταντίνου παρατηρήθηκαν εχθρικές προετοιμασίες των Περσών κατά των Ρωμαίων. Ο Κωνσταντίνος ανησύχησε, όχι μόνο για τον πόλεμο, αλλά και την τύχη των χριστιανών στην Περσία, για τους οποίους, όπως είδαμε, επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον (οι ανησυχίες του δικαιώθηκαν, καθώς από το 343 περίπου ο Σαβώρ εξαπέλυσε εκτεταμένους διωγμούς σ' όλη την Περσία, αναδεικνύοντας πλήθη Μαρτύρων). Ετοιμάστηκε λοιπόν για εκστρατεία εναντίον των Περσών, επικαλούμενος τον Θεό και παραλαμβάνοντας ως συνοδούς και μερικούς επισκόπους, για να τον ενισχύουν με τις ευχές τους. Ακόμη και η σκηνή του σ' αυτή την εκστρατεία είχε σχήμα σταυροειδές. Περνώντας όμως από τη Νίκαια ασθένησε και κατέφυγε στην Ελενόπολη για θεραπεία, καθώς εκεί υπήρχαν θερμά ιαματικά λουτρά. Επειδή όμως η κατάσταση της υγείας του επιδεινώθηκε, μεταφέρθηκε στη Νικομήδεια κι απ' εκεί σε προάσιό της, καλούμενο «Αχυρών», που ήταν τόπος κατάλληλος για ανάπαυση και ανακούφιση.

Η βάπτισμα και η κοίμηση του Αγίου Κωνσταντίνου.

Ο μέχρι τότε κατηχούμενος στη Χριστιανική Πίστη βασιλέας, αφού διέμεινε εκεί για λίγο διάστημα και είδε πως η κατάστασή του δεν βελτιωνόταν, κάλεσε κοντά του τους Ορθοδόξους επισκόπους, που τον συνόδευαν, και εξέφρασε σ' αυτούς την επιθυμία του να λάβει επιτέλους το άγιο Βάπτισμα, λέγοντας τα ακόλουθα αξιομνημόνευτα λόγια: «Αυτός είναι ο καιρός, που περίμενα από χρόνια με πόθο και προσευχή, ελπίζοντας να αξιωθώ της σωτηρίας από τον Θεό. Είναι πια καιρός να απολαύσω κι εγώ την αθανατοποιό σφραγίδα (έτσι ονόμασε το Βάπτισμα και το Χρίσμα)... κάτι το οποίο σκεπτόμουν να λάβω στα ρείθρα του Ιορδάνη ποταμού, στον οποίο, όπως αναφέρεται (στην Αγία Γραφή), μετέσχε του λουτρού του Βαπτίσματος και ο Χριστός, ως πρότυπο (παράδειγμα) για μας. Αλλ' ο Θεός, που γνωρίζει το συμφέρον μας, με αξιώνει να το λάβω εδώ. Ας τελεσθεί λοιπόν τούτο χωρίς αναβολή...».

Τότε οι αρχιερείς βάπτισαν τον μακάριο Κωνσταντίνο και τον μετέλαβαν τα άχραντα Μυστήρια. Κι αυτός, σαν βγήκε από την αγία κολυμβήθρα, φόρεσε τα λευκά ενδύματα του Βαπτίσματος, τα οποία και δεν απέβαλε μέχρι την κοίμησή του! Δεν θέλησε πια να περιβληθεί τη βασιλική πορφύρα! Ανέπεμψε δε αμέσως μετά τη βάπτισή του

ευχαριστήρια προσευχή προς τον Θεό, επιλέγοντας τα εξής: «Τώρα γνωρίζω ότι είμαι πράγματι μακάριος. Τώρα γνωρίζω ότι δείχθηκα άξιος της αθάνατης ζωής. Τώρα γνωρίζω ότι έγινα μέτοχος του θείου φωτός!»! Έτσι λοιπόν, ευτυχής και ευχόμενος, αφού τακτοποίησε τα της διαδοχής και διαθήκης του, κοιμήθηκε εν Κυρίω στις 22 Μαΐου του 337, ημέρα της Πεντηκοστής, κατά τις μεσημβρινές ώρες, αφού διετέλεσε τεσσαρακοστός τέταρτος αυτοκράτορας μετά τον Καίσαρα Οκταβιανό Αύγουστο (27 π.Χ. -14 μ.Χ.). Έζησε δε γύρω στα εξήντα τρία χρόνια, αφού βασίλευσε για περίπου τριάντα ένα χρόνια.

Στη διαθήκη του ο Κωνσταντίνος άφησε ως διαδόχους του τους τρεις υιούς του, παραχωρώντας στον Κωνσταντίο όλη την Ανατολή και την Κωνσταντινούπολη, στον Κώνσταντα τη Ρώμη και όλη την Ιταλία και στον Κωνσταντίνο τη Γαλλία και τις Βρετανικές νήσους.

Το λείψανο του Κωνσταντίνου τοποθετήθηκε σε χρυσή λάρνακα και μεταφέρθηκε στα ανάκτορα στην Κωνσταντινούπολη, μέχρις ότου αφίχθηκε ο υιός του Κωνσταντίος, οπότε τελέστηκε μεγαλοπρεπής η κηδεία του και κατετέθη η σορός του στη λάρνακα, που είχε ο ίδιος προετοιμάσει, όπως είδαμε, στον ναό των Αγίων Αποστόλων. Και εκεί ευρισκόμενο το τίμιο λείψανό του, επετέλεσε πολλά θαύματα!

Αντί Επιλόγου.

Αυτά ήταν, αγαπητέ αναγνώστη, σε γενικές γραμμές τα σπουδαιότερα γεγονότα και θαυμαστά έργα των αιιδίμων Μεγάλων Βασιλέων και Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και Ελένης, όπως τα παρουσιάσαμε στο συνοπτικό αυτό και λιτό Συναξάριο.

Ειδικώτερα για το πρόσωπο του Μ. Κωνσταντίνου, που για ορισμένους είναι δυστυχώς «σημείο αντιλεγόμενο», πρέπει να πούμε πως ο κάθε καλοπροαίρετος αναγνώστης και μελετητής του βίου του δεν μπορεί, παρά να δοξάσει τον Θεό, που τον ανέδειξε αυτοκράτορα σε μια εποχή κρίσεως θεσμών και αξιών, και μάλιστα μετά από τρεις αιώνες σκληρών διωγμών και φρικτών θανατώσεων εκατομμυρίων αθών ανθρώπων, μόνο και μόνο για την πίστη και αγάπη τους στον Χριστό! Μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε σήμερα αυτή τη μεγίστη του προσφορά στη Χριστιανική οικουμένη; Και να ήταν μόνη αυτή; Αναφέρθηκαν ήδη πιο πάνω οι πολυάριθμες θεάρεστες νομοθεσίες και ενέργειες του φιλοθέου αυτοκράτορα, με τις οποίες, οδηγούμενος από τον Θεό, εξάπλωσε και στερέωσε τη μέχρι τότε διωκόμενη χριστιανική πίστη σε πλείστα μέρη της οικουμένης.

Αντίθετα, οι γνωστές πράξεις βίας απέρρεαν από την ευθύνη της εξουσίας του αυτοκράτορα, και όχι από προσωπική του ευθύνη. Ας μη ξεχνούμε ακόμη ότι ο Κωνσταντίνος ήταν τότε και αβάπτιστος! Και η θεμελιώδης διδασκαλία της Εκκλησίας, σύμφωνα με την οποία ο βαπτιζόμενος καθαρίζεται, τόσο από το προπατορικό αμάρτημα, όσο και από κάθε άλλο προσωπικό αμάρτημα (σε περίπτωση που είναι μεγάλης ηλικίας), ίσχυσε αναμφίβολα και στην περίπτωση του Μ. Κωνσταντίνου.

Ο Μ. Κωνσταντίνος βρέθηκε λοιπόν με την Πρόνοια του Θεού πνευματικά έτοιμος και πολιτικά ώριμος στη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή, για να πραγματοποιήσει το μεγάλο όραμα ενός βαθύτερου μετασχηματισμού των δομών της καταρρέουσας ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Και ασπάσθηκε τον χριστιανισμό, όχι μόνο ως ένας απλός πολίτης της, αλλ' ως ο αυτοκράτορας και μονοκράτοράς της! Αυτό μάλιστα, το ότι βαπτίσθηκε στο τέλος της ζωής του για τους λόγους, που προεκθέσαμε, αποδεικνύει περίτρανα πως δεν υπήρχε οποιαδήποτε σκοπιμότητα στην επιλογή του αυτή, αλλά προερχόταν ξεκάθαρα από τη γνήσια εσωτερική παρόρμησή του. Μπορούμε άραγε να αντιληφθούμε αληθινά τί σήμαινε ένας Ρωμαίος μονοκράτορας, μετά από τόσες νίκες και δόξα, και ο οποίος δεν ήταν μόνο ο ύψιστος πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης της εποχής, αλλά και ο *pontifex maximus* (ο μέγιστος δηλαδή αρχιερέας της ειδωλολατρικής θρησκείας, που στη Ρώμη του αποδίδονταν τιμές λατρείας, αν και ο ίδιος κατήργησε με νόμους τη λατρεία αυτή στο πρόσωπό του), να βαπτισθεί Χριστιανός; Πράγματι η εξέχουσα θέση του Μ. Κωνσταντίνου στη συνείδηση της Εκκλησίας δεν είναι άσχετη προς το βάπτισμά του κατά το τέλος της ζωής του.

Και, τέλος, πρέπει να διευκρινιστεί πως η αναγνώριση της αγιότητας ενός κεκοιμημένου ορθοδόξου χριστιανού δεν είναι προϊόν ανθρώπινης αυθαιρεσίας ή καρπός οποιασδήποτε ανθρωπαρέσκειας! «Τους δοξάζοντάς με, δοξάσω», λέγει ο ίδιος ο Θεός. Μόνο ο Θεός στην πραγματικότητα ανακηρύσσει και δοξάζει τους Αγίους Του! Και πράγματι! Δεν είδαμε πόσης Θείας Χάρης αξιώθηκε ο Κωνσταντίνος, ενόσω ακόμη ζούσε; Την άμεση με οράματα θεϊκή καθοδήγηση, που είχε καθόλες τις μεγάλες στιγμές της ζωής του; Πως στάθηκε μοναδικό όργανο στα χέρια της θείας Προνοίας για τη στερέωση και επικράτηση της λατρείας του μόνου Αληθινού Θεού στον κόσμο; Αλλά και μετά θάνατο τον δόξασε ο Κύριος! Καθότι δεν πρέπει να παραβλέπεται το ότι και μετά την κοίμησή του οι προσευχές και μεσιτείες του προς τον Θεό

θαυματουργούν, όπως εξάλλου αναφέρουν και αρχαία τροπάρια προς τιμή του: «..Ορθοδόξων βασιλέων πατήρ, ου και η λάρναξ ιάσεις βρύει...» (= εσύ που είσαι πατέρας, απαρχή των ορθοδόξων βασιλέων, του οποίου και η λάρνακα [ο τάφος] πηγάζει θεραπείες) (Δοξαστικό αποστίχων Εσπερινού) και αλλού: «Ο τάφος ένθα κείται το ιερόν, Κωνσταντίνε, και τίμιον σώμα σου, μαρμαρυγάς θείας και ακτίνας φωτολαμπείς, τοις προσιούσι πάντοτε βλύζει ιαμάτων παντοδαπών...» (= Ο τάφος, όπου βρίσκεται το ιερό και τίμιο σώμα σου, ω Κωνσταντίνε, πάντοτε αναβλύζει σ' αυτούς που προσέρχονται [σ' αυτό, για να το προσκυνήσουν] θείες ελλάμψεις και φωτοειδείς ακτίνες κάθε είδους θεραπείας) (τροπάριο θ' ωδής Κανόνος του Όρθρου). Και έμπρακτη έκφραση της εξέχουσας θέσης του στη συνείδηση του πληρώματος της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποτελούν οι πολυάριθμοι ναοί και οι εικόνες, που έγιναν από τη βυζαντινή εποχή και γίνονται μέχρι σήμερα προς τιμή του ιδίου και της Αγίας μητέρας του Ελένης!

Των Μεγάλων τούτων Θεοστέπτων Βασιλέων και Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και Ελένης ας επικαλούμαστε κι εμείς οι χριστιανοί των εσχάτων αυτών χρόνων τις πρεσβείες και ικεσίες προς τον μεγαλοδύναμο Θεό, να ειρηνεύσει τον κόσμο, να εξαλείψει τα σκάνδαλα και τις αιρέσεις, να φέρει την ομόνοια και αγάπη, να συγχωρήσει τις αμαρτίες μας και να μας αξιώσει μαζί τους της αιωνίου βασιλείας των ουρανών με τη Χάρη του Τριαδικού Θεού, στον οποίο ανήκει η δόξα και το κράτος στους αιώνες των αιώνων. Αμήν!

* Πηγές για τον παρόντα Βίο είχαμε τα σχετικά κλασσικά έργα του πατέρα της Εκκλησιαστικής Ιστορίας Ευσεβίου, επισκόπου Καισαρείας, και μάλιστα το, «Εις τον Βίον Κωνσταντίνου Βασιλέως», καθώς και άλλων μεταγενεστέρων Ιστορικών (όπως των Σωκράτους Κωνσταντινουπόλεως και Σαλαμινίου Σωζομενού), που βασικά ακολουθούν τον Ευσέβιο, σε συνδυασμό με νεώτερη υπεύθυνη βιβλιογραφία.

www.impantokratoros.gr/konstantinos-elenh.el.aspx